

Gdańsk, 29.04.2019

dr hab. Paweł Rydel
Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku
dziedzina: sztuki muzyczne
dyscyplina artystyczna: instrumentalistyka

Akademia Muzyczna w Krakowie
Dziekan Wydziału Instrumentalnego
wpłynęło dnia29-04-2019
nrzał mgr. Margaryta Krowicka

Recenzja w przewodzie doktorskim mgr Weroniki Siewierskiej

Zleceniodawca recenzji

Akademia Muzyczna w Krakowie, Dziekan Wydziału Instrumentalnego dr hab. Mariusz Sielski. Zlecenie podjęte na podstawie art. 14 ust. 2 pkt 2 Ustawy z dnia 14.03.2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, tekst jednolity (Dz. U. 2016 poz. 882).

Dotyczy

Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego z dnia 27.02.2019 w sprawie:

- wszczęcia na wniosek **mgr Weroniki Siewierskiej** przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka,
- wyznaczenia recenzentów.

Do wspomnianego wyżej pisma Dziekana Wydziału Instrumentalnego dołączone były:

- praca doktorska pt. *Implikacje wykonawcze wielowarstwowości faktury jako nośnika wielu kontekstów kulturowych w wybranych utworach fortepianowych Heitora Villa-Lobosa*,
- dzieło artystyczne nagrane na płycie CD,
- wymagana ustawowo dokumentacja w formie papierowej Doktorantki,
- kopia Protokołu Komisji Skrutacyjnej z przebiegu głosowania nad uchwałą w sprawie powołania recenzentów.

Podstawowe dane o Kandydatce

Pani mgr Weronika Siewierska urodziła się 21 grudnia 1988 r. w Brasílii (Brazylia). Naukę gry na fortepianie rozpoczęła w wieku pięciu lat pod kierunkiem matki. Szkoły podstawową i średnią ukończyła w Colégio Marista w Brasílii. Jako swoich pedagogów z tego okresu wymienia: prof. Jerzego Łukowicza, Aldę de Mattos, Elżę Gushikem i prof. Luiza Medalha. Podczas nauki kilkakrotnie występowała w macierzystych szkołach, wykonując utwory kompozytorów polskich.

W 2007 r. rozpoczęła studia na Universidade de Brasília pod kierunkiem prof. Marii de Los Angeles i prof. Beatriz de Freitas Salles. Po roku została przyjęta na studia do Akademii Muzycznej w Krakowie, gdzie ukończyła licencjat w 2011 r. w klasie prof. Andrzeja Pikula i magisterium w 2013 r. w klasie dr hab. Mileny Kędry. W czasie studiów występowała w takich miejscach, jak: Muzeum im. Adama Mickiewicza w Warszawie, Pałac w Sannikach, Piwnica pod Baranami w Krakowie, Akademii Muzycznej w Krakowie oraz na koncertach uczestników letnich kursów pianistycznych w Holandii, we Włoszech, Polsce i Brazylii.

Jest laureatką dwóch konkursów pianistycznych: III miejsca na VI Concurso Nacional de Piano „Magda Tagliaferro” w São Paulo w Brazylii oraz III miejsca na 21 Concorso Pianistico Internazionale „ROMA 2011” w Rzymie. Brała udział w siedmiu kursach pianistycznych w Polsce i poza jej granicami, prowadzonych przez profesorów: Roberto Russo, Edith Murano, Pascal Devoyon, Andrzej Jasiński, Jerzy Sterczyński, Wojciech Światała, Inge Rosar, Zbigniew Raubo, Lee Kum Sing, Grzegorz Kurzyński, Philippe Giusiano i Carlos Cebro.

Pianistka podkreśla swoje zaangażowanie w promocję muzyki polskiej w Brazylii i innych krajach oraz muzyki brazylijskiej w Polsce, co znajduje potwierdzenie w programach jej koncertów.

Ocena dzieła artystycznego

Dzieło artystyczne mgr Weroniki Siewierskiej, nagrane na płycie CD, zawiera wyłącznie muzykę fortepianową Heitora Villi-Lobosa i składa się z następujących cykli: *Prole do bebê I* (1918), *Prole do bebê II* (1921) oraz *Bachianas Brasileiras nr 4* (1930). Pierwotnie Doktorantka zamierzała dołączyć do swego dzieła artystycznego *Ciclo Brasileiro*, ale prawdopodobnie ze względu na czas trwania wszystkich utworów (płyta obejmuje ponad 74 minuty muzyki) rozsądna była rezygnacja z tej pozycji. Muzyka fortepianowa brazylijskiego kompozytora jest w Polsce mało popularna, stąd też wynika dodatkowa wartość pracy mgr Siewierskiej. Wybór materiału nagraniowego uzasadnia tytuł pracy pisemnej, sugerujący obecność „wielowarstwowości faktury” w muzyce fortepianowej H. Villi-Lobosa i związane z tym „implikacje wykonawcze”. Ta warstwowość jest przy-

czyną wielu trudności technicznych związanych z jej realizacją. Doktorantka w zasadzie poradziła sobie skutecznie z tym problemem. Większość elementów faktury w nagranych utworach jest podana czytelnie, z troską o ich zróżnicowanie brzmieniowe. Sprzyjają temu również nieco wolniejsze niż zapisane przez kompozytora tempa, w których pianistka wykonuje część z powolnych miniatur cykli *Prole do bebê*. Niestety takie podejście ma również negatywne konsekwencje – utrudnia scalenie formy i jej zrozumienie przez słuchacza, przez co niewielkie w rozmiarach miniatury zaczynają się niekiedy dłużyć.

Pani Siewierska wnikliwie wczytała się w tekst nutowy kompozycji, stąd też realizuje dokładnie wskazówki twórcy, a drobne różnice w stosunku do partytury (rytm) wynikają prawdopodobnie z różnic pomiędzy wydaniem, którym dysponowali Doktorantka i recenzent. Precyzja w odtworzeniu zapisu jest jednak, w moim odczuciu, niewystarczająca do nadania utworom Villa-Lobosa naprawdę ciekawego kształtu. Wielokrotnie w wykonaniu brakuje mi bardziej osobistego, indywidualnego podejścia do tekstu, bogatszego zróżnicowania agogicznego i mikrodynamiki, które podkreśliłyby kształt motywów i fraz i dodały ekspresji narracji opartej często na ostinatowych akompaniamentach. Szczególnie brakuje takiego potraktowania materii muzycznej w suicie *Bachianas Brasileiras nr 4*, która składa się z dłuższych części niż cykle *Prole do bebê* i jest ogólnie słabszym utworem pod względem kompozycji i zróżnicowania pomysłów muzycznych. Tym bardziej wymaga więc od wykonawcy dużej kreatywności i większej niż gdzie indziej aktywności interpretacyjnej. Tych elementów nieco w wykonaniu Doktorantki zabrakło. Nie mogę się też zgodzić z dosłownym powtórzeniem (bez żadnych zmian) całego *Preludium*. Jest to jednak zabieg świadomie realizowany, zgodnie z konstatacją Autorki wyrażoną w pracy pisemnej, że nie uważa za konieczne wprowadzania zmian do interpretacji przy wykonaniu *da capo*.

Mimo powyższych zastrzeżeń wypada uznać wartość dzieła artystycznego mgr Weroniki Siewierskiej. Utwory stanowiące jego treść rzadko goszczą na polskich estradach i również rzadko są nagrywane przez polskich pianistów, stąd też przedsięwzięcie to uważam za cenne, zwłaszcza że zarejestrowany repertuar stawia wykonawcy bardzo wysokie wymagania techniczne.

Ocena pracy pisemnej

Do płyty z nagraniem dołączona jest ponadstronicowa praca pisemna, będąca opisem dzieła artystycznego. W tytule (*Implikacje wykonawcze wielowarstwowości faktury jako nośnika wielu kontekstów kulturowych w wybranych utworach fortepianowych Heitora Villa-Lobosa*) Autorka określiła swój sposób patrzenia na dzieła brazylijskiego twórcy. Również we wstępie do pracy potwierdza nadrzędność wielowarstwowości faktury jako punktu wyjścia do swoich rozważań o in-

terpretacji. Rozważania te zamknęła Doktorantka w dwóch rozdziałach, opatrzonych wstępem i zakończeniem oraz bibliografią. W pierwszym rozdziale został przedstawiony krótki rys życia i twórczości autora *Bachianas Brasileiras*, by w drugim zawrzeć zasadniczą część pracy – omówienie różnorodności „faktury fortepianowej jako nośnika wielu kontekstów kulturowych wpływających na ekspresję” utworów nagranych na płycie. Taki podział treści sprzyja funkcji opisowej pracy. Drugi rozdział, według tytułu traktujący o fakturze, rozpoczyna Autorka od opisu stylu kompozytorskiego Villi-Lobosa i jego przemian w różnych okresach życia. Wprawdzie znajdują się tam informacje o czasie powstania i stylistyce wszystkich nagranych cykli, ale mimo wszystko może lepiej było przesunąć tę treść do rozdziału pierwszego. Nie byłoby wtedy rozbieżności między tytułem rozdziału a jego zawartością.

Opis poszczególnych części dwóch cykli *Prole do bebê* i czwartej suity *Bachianas Brasileiras* przynosi wiele interesujących spostrzeżeń. Niezwykle cenne jest częste korzystanie przy tym z bogatej obcojęzycznej literatury przedmiotu, która z powodu bariery językowej (wiele pozycji pozostaje nieprzetłumaczonych z języka portugalskiego, którym Autorka włada doskonale) jest niedostępna dla polskiego czytelnika. Autorka zgodnie z tytułową zapowiedzią skupia się na komplikacjach fakturalnych, ale uwzględnia też, co bardzo ważne, konteksty kulturowe w postaci ludowych piosenek, użytych przez kompozytora w formie dosłownych cytatów i opracowań wariacyjnych. Teksty tych piosenek są każdorazowo przetłumaczone na język polski, stąd też potencjalny wykonawca dzieł Villi-Lobosa zyskuje w ten sposób świadomość ukrytych treści i znaczeń w nich zawartych. W pracy znajdziemy również sporo trafnych uwag na temat formy i charakteru poszczególnych utworów, artykulacji, pedalizacji, dynamiki, kolorystyki, doboru temp oraz odpowiedniej narracji. Na uznanie zasługuje także obfita bibliografia (niemal wyłącznie w obcych językach – angielskim i portugalskim), która w pracy pełni raczej funkcję literatury przedmiotu, gdyż Autorka cytuje tylko niewielką część z wyszczególnionych pozycji.

W opisie znalazło się również trochę niedoskonałości. W moim odczuciu wynikają one w głównej mierze z problemów językowych Autorki, która wychowała się w Brazylii, otoczona zapewne językiem portugalskim. Z błędów językowych najczęstsze są błędy fleksyjne i stylistyczne. Rzadko wprawdzie, ale zdarza się, że z powodu niezgrabności językowych niektóre partie opisu stają się niezrozumiałe i wymagają bardzo wnikliwego skonfrontowania z tekstem nutowym, bądź wręcz domyślenia się ich sensu. Niektóre z tych niezgrabności mogą ocierać się o błąd merytoryczny, jak np.: „pentatoniczna transpozycja” na s. 35, czy „interwały kwart-nonowe” na s. 71. Kilkakrotnie w pracy spotkać można błędy interpunkcyjne i literówki. Do bogatej bibliografii nie zostały dołączone, a powinny, *Opowiadania, wybór esejów i listów* Brunona Schulza, cytowane w przypisie

na s. 18. Również niektóre spostrzeżenia Doktorantki dotyczące charakteru pewnych partii kompozycji bądź interpretacji muzycznych zjawisk budzą moje wątpliwości. Nie zmienia to jednak faktu, że znakomita większość sądów Autorki jest trafna i mogą być one pomocą przy studiowaniu omówionych w pracy dzieł.

Konkluzja

Niniejszym stwierdzam, że mimo powyżej opisanych uwag Doktorantka zaprezentowała oryginalne dokonanie artystyczne, wykazała się szeroką znajomością problematyki poruszanej w rozprawie doktorskiej, a ze sposobu, w jaki opisuje zjawiska muzyczne i rozwiązania problemów wykonawczych można wnioskować o umiejętnościach do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej. W ten sposób spełniła wymagania art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14.03.2003 roku. **Pracę doktorską Pani mgr Weroniki Siewierskiej przyjmuję.**

Paweł Rydel